

Transcripció dels 20 àudios de

Josep Gudiol i Ricart (1904-1985),

arquitecte, historiador de l'art i comissari de la Generalitat per al salvament del patrimoni artístic durant la Guerra Civil.

Entrevista celebrada el 10 de juny del 1981 sobre el salvament de la Seu de Manresa, l'any 1936.

Joaquim Aloy

Els 20 àudios de Josep Gudiol

[Recuperant les obres d'art de la Generalitat](#)

[“Vés-te'n immediatament a Manresa perquè han començat a tirar a terra la Seu”](#)

[La visita a Manresa. Desmuntar la punta del campanar per anar allargant les obres](#)

[“Les autoritats no podien fer res”](#)

[“Luís Companys i Ventura Gassol no tenien cap autoritat”](#)

[“Vam evitar l'enderroc de l'església parroquial a Mataró convencent-los de transformar-la en una sala de concerts”](#)

[“A la Seu d'Urgell em van prendre per capellà i vaig estar a punt de ser afusellat”](#)

[“No vaig ser protagonista de res, jo vaig tractar d'ajudar”](#)

[Com es marcaven els objectes d'art que s'havien de salvar](#)

[El periple de Josep Gudiol per Gandesa, Manresa i Solsona. Les fortificacions del sector de Manresa](#)

[“A Manresa fabricàvem barracons per a l'exèrcit. Li van posar el meu nom: ‘barracons Gudiol’”](#)

[La retirada, l'exili i l'esclat de la Segona Guerra Mundial](#)

[Nomenat catedràtic de la Universitat de Nova York. Intervenció de Ramon Serrano Súñer](#)

[“Em van treure el títol d'arquitecte ‘a perpetuidad por rojo’”](#)

[Josep Lluís Sert era el president de la Societat Internacional d'Arquitectes \(que incloïa Espanya\) i Espanya no li tornava el títol d'arquitecte](#)

[“Sóc catalanista de debò, però els de Madrid ens donen cinquanta mil voltes”](#)

Web “El salvament de la Seu de Manresa, l'any 1936”: www.memoria.cat/laseu

[“Lluís Rubiralta era un manresà de cor”](#)

[“Aquest país durant un mes va ser el caos absolut”](#)

[“Les pintures de Sixena, del segle XIII, les vaig fotografiar 2 mesos abans que fossin destruïdes”](#)

[La destrucció de la catedral de Vic i de Santa Maria del Mar](#)

Recuperant les obres d'art de la Generalitat

«Teníem el centre en el que és ara actualment l'Escola de Bibliotecàries, que llavors se'n deia les Cases dels Canonges, que havien estat les Cases dels Canonges, que s'havia restaurat i allà hi havíem fet el centre de recuperació de coses d'art. Immediatament, al cap de molts pocs dies de començada la guerra.»

»Venien notícies i gent i delegats de tot arreu a donar notícies allà. I allà nosaltres, amb les poques forces que teníem i amb els pocs cotxes de què disposàvem (generalment cotxes que havien vingut voluntàriament) acudíem als llocs que ens demanaven.»

“Vés-te'n immediatament a Manresa perquè han començat a tirar a terra la Seu”

«Va venir una notícia dient –jo no sé si va ser el mateix Rubiralta¹, és possible, perquè era el que teníem com a control a Manresa. El cert és que em va cridar en Ventura Gassol i diu: “Escolta, Gudiol, ves-te'n immediatament cap a Manresa perquè han començat a tirar a terra la Seu”. I llavors jo vaig dir: “Però jo no tinc prou autoritat –a pesar que portava un paper de la Generalitat- per parar una cosa d'aquesta importància. Potser que anés a veure algú dels que manen dins l'organització revolucionària” i ell em va fer una targeta per a en Garcia Oliver. Vaig anar a veure en Garcia Oliver –que estava situat a l'edifici de Capitania, allà tenia el seu quarter general- i amb una targeta d'en Gassol em va rebre de seguida. Jo no el coneixia. Em va rebre molt amable. Era un home molt enraonat. Em va sorprendre. Jo no tenia ni idea. Llavors en Garcia Oliver era un dels personatges famosos. Li vaig explicar. Em va escoltar. Dic: “M'hauria de telefonar al delegat que vostè tingui a Manresa perquè parin aquesta destrucció de la catedral, perquè és un monument de gran importància”. Diu: “Escolta, Gudiol, jo no puc de cap manera donar ordre que parin la destrucció d'una església. Tu comprens que jo no puc. Ves-hi tu, digues que has parlat amb mi i fes el que puguis”».

La visita a Manresa. Desmuntar la punta del campanar per anar allargant les obres

- Bé, arribant a Manresa em vaig dirigir a veure les obres. De moment havien començat a fer unes bastides per tirar a terra el campanar. Llavors vaig parlar amb el cap i vaig dir: “Mira, aquí és perillós, jo sóc arquitecte de la Generalitat, per tant, jo vinc a vigilar

¹ Lluís Rubiralta i Garriga

això, a controlar això, que no féssim algun disbarat i que no es fes mal a la gent. Per tant, fem una bastida bona. Començarem desmuntant el campanar. No podem destruir res de la catedral sense desmuntar primer el campanar”. Com que sabia jo perfectament que la punta aquella era afegida² i, a més, hi feia nosa... Veritablement va ser un error el convertir el campanar... Els campanars d'aquí Catalunya no tenen punta fora, algun de Girona, tots els *demés* són de coberta plana. A més, era horrorós. Si teniu fotografies veureu que verdaderament... I era bastant difícil de desfer aquesta punta. Era una de les coses més difícils. Està clar, ells s'haurien limitat a posar-hi unes quantes barrinades i tirar-ho tot a terra, però vaig dir: “No, perquè és possible que puguem aprofitar l'edifici per a un projecte d'un teatre o d'un cine públic o alguna cosa així. Més val que, de moment, de la part estructurada central no fem malbé res ni que ens hi caiguin pedres a la teulada, perquè després l'haurem de fer nova. Per tant, desmuntem la punxa, encara que costi molt -perquè estava molt ben construïda, de pedra picada-...”, i es varen passar dos mesos destruint la punta. Amb tot això es varen acabar els diners i ja no varen continuar, vull dir que la cosa va quedar morta així.

- Vostè va parlar amb gent del Comitè Revolucionari, de l'Ajuntament...?

- Jo no sé qui eren. D'això no me'n recordo. D'això fa 50 anys, eh? I, a més, una aventura com aquesta a mi em passava dues vegades cada dia durant tota la guerra.

- Però mentre s'ensorrava la punxa del campanar, es feien gestions per evitar l'ensorrament definitiu de la Seu o vostè ja preveia...?

- No, escolti, de gestions no se'n va fer cap. L'única gestió que es va fer va ser aquesta. Jo vaig prometre que hi tornaria i al cap de 15 dies vaig tornar-hi i només havien tirat mitja punta a terra. I llavors vaig tranquil·litzar-me, vaig tranquil·litzar la gent de Barcelona, perquè el meu pla era: un cop destruïda la punta, fer destruir aquell afegit del portal l'Arxiu, és a dir, anar fent destruir tot el que s'hi havia afegit. No és que jo estigui en contra d'allò de l'Arxiu, però no hi fa tampoc cap servei a l'edifici. No està malament, però tampoc està bé. Per tant, era perquè no em comencessin a destruir per l'absis. Ara, abans varen treure la punta, però ja no varen continuar treballant. O varen acabar els diners o varen trobar una altra cosa, perquè això eren foguerades que succeïen a totes les ciutats de Catalunya i a tots els pobles. En alguns llocs hi vàrem arribar a temps, com en aquest cas. A altres no i varen començar a destruir. Per exemple, a Sant Joan de les Abadesses es varen carregar tota una església romànica. Per sort, varen salvar la fatxada, però els tres absis i una torre, que era magnífica, una església de planta de peu (Sant Pol, en deien, de Sant Joan de les Abadesses) la van destruir. No feia cap nosa, però era per donar feina als obrers.

“Les autoritats no podien fer res”

- No podien fer res, perquè els primers dies, tota la gent, inclús la gent d'Esquerra, en fi, gent de catalanitat provada, aquesta gent no podien fer res. La gent d'ara no se'n fa càrrec d'això.

- És que és difícil fer-se'n la idea.

- Dificilíssim.

- I algú que es va atrevir a protestar d'alguna cosa se la va carregar, eh? I alguns altres van haver de fugir.

² L'agulla piramidal del campanar s'havia construït l'any 1918.

“Lluís Companys i Ventura Gassol no tenien cap autoritat”

«Quan vaig veure i ens van dir que les obres de destrucció [de la Seu de Manresa] no continuaven ja no ens en vam preocupar més. Vostè pensi que anàvem cada dia a 2 o 3 llocs diferents, perquè, escolti, era una quantitat de notícies constants que ens arribaven de S.O.S. terribles. A Girona va ser espantós. I moltes vegades els dèiem: “*Bueno*, desfeu això”. I sempre anàvem a dirigir-los a que destruïssin el mal menor. Era l’única alternativa que teníem. Ha de pensar que ni l’Esquerra tenia cap autoritat, ni en Companys tenia cap autoritat, ni en Ventura Gassol tenia cap autoritat. Ni l’Espanya³, que era governador, ni tota una sèrie de gent. I no cal dir els que ja no eren d’Esquerra, que eren de la Lliga; aquests tots [estaven] amagats. I amb raó, eh?, perquè se l’haurien carregat i els que varen poder pescar... La quantitat de gent que varen matar de la manera més absurda! I no cal dir els pobres capellans com se la van carregar. Només cal veure la llista que hi ha a la cripta de la catedral de Vic dels capellans assassinats durant la guerra. Omple tota una paret, eh? Hi ha la llista allà, tota. També hi ha els de Manresa, naturalment.»

“Vam evitar l’enderroc de l’església parroquial a Mataró convencent-los de transformar-la en una sala de concerts”

- Mira, a mi em va passar una cosa així semblant a Mataró. També varen anar a Mataró i volien tirar a terra l’església parroquial de Mataró, allà on hi ha les pintures d’en Viladomat. Però això estava decidit ja pel Comitè. Jo vaig anar-hi i vaig reunir el Comitè i els vaig dir: “Però no sigueu desgraciats, si aquí teniu un edifici...” I llavors diuen: “Sí, està clar, verdaderament és molt ampli”. Dic: “Això es pot convertir en una sala de mítings impressionant, una sala de concerts –perquè sempre se’ls havia de posar alguna cosa de cultura i sobretot “per a la cultura”. La paraula “cultura” té un efecte revolucionari tremend. Jo quasi no sabia què volia dir cultura quan va començar la guerra. Tampoc no ho sabia ningú perquè era una paraula que no s’utilitzava. Ara l’aprofitem per a tot, fins i tot per netejar els carrers... Llavors recordo que en aquest cas de Mataró, jo vaig fer unes declaracions als periodistes allà, davant de tot el Comitè, dient: “Jo, com a arquitecte, m’ofereixo a transformar l’església”. Jo ja sabia que no ho farien perquè no tenien ni una pesseta, perquè tot això eren idees. El mateix que passa ara que tothom té unes idees colossals i tothom està disposat a gastar mil milions de pessetes per construir un obelisc, per exemple, que commemori l’arribada del general Prim en un *puesto*. És que passen coses absurdes. Doncs, llavors, jo vaig donar una conferència allà, davant d’ells, i hi havia periodistes i ho varen publicar als periòdics dient que l’arquitecte Gudiol ha anat a Mataró i els ha convençut que transformessin l’església en una sala de concerts. I –diu-els ha assenyalat que es fixessin que inclús l’altar major estava ple d’àngels que estaven tocant la trompeta. Inclús s’ha de conservar l’altar perquè és una cosa musical i té un interès musical extraordinari per a la musicologia catalana.

“A la Seu d’Urgell em van prendre per capellà i vaig estar a punt de ser afusellat”

- Perquè el que era difícil era trobar gent que t’ajudés.
- Sí, perquè era un risc...
-No, jo crec que no era un risc. Jo només em vaig sentir en un moment de risc molt greu dues vegades durant la guerra: una vegada a Barbastro i una altra vegada a la Seu d’Urgell, que sí que vaig estar a punt de ser afusellat. Em van prendre per capellà perquè vaig entrar a l’església –que encara estava conservada- i els anava assenyalant

³ Josep Maria Espanya i Sirat, aleshores conseller de Governació de la Generalitat

les coses que podien tirar a terra i les coses que no podien tirar a terra, perquè naturalment volien tirar a terra alguna cosa. Jo els deia: “Aquest retaule l’heu de guardar perquè té valor artístic. Aquest el podeu tirar a terra si voleu”. I ho anava marcant. I així vam salvar moltes coses. És el mateix truc que el de la Seu de Manresa: fent destruir la cúpula es van esbravar i es van gastar els *quartos* que tenien.

“No vaig ser protagonista de res, jo vaig tractar d’ajudar”

«El problema de sempre en aquests casos és que tothom vol ser protagonista. Ja veus que tot això jo ni ho he explicat mai a ningú ni ho he escrit mai enlloc ni ho penso escriure perquè no vull escriure les meves memòries com fa tothom. I llavors d’aquestes memòries tothom sembla protagonista de tota la revolució. Jo no vaig ser protagonista de res, jo vaig tractar d’ajudar.»

Com es marcaven els objectes d’art que s’havien de salvar

- Vostè els assenyalava amb un guix blanc, els objectes que calia marcar?
- Sí, portava qualsevol cosa que fos blanc: o pintura blanca o guix blanc i assenyalava a terra amb una fletxa: “Això res”.
- Vostè a la Seu de Manresa no hi va anar [a assenyalar amb guix blanc]?
- No, a la Seu de Manresa, no.

El periple de Josep Gudiol per Gandesa, Manresa i Solsona. Les fortificacions del sector de Manresa

- A mi em van mobilitzar i després jo vaig viure a Manresa un any.
- Ah sí?
- Jo vaig ser el *Jefe de talleres* de Manresa de l’*Ejército del Este*. A mi em van mobilitzar com a arquitecte. Al cap d’un any de la revolució, un dia em criden i els de la Generalitat, que podien evitar-ho (dic: “home, jo estic al servei de la Generalitat, si vosaltres feu una carta...”... tothom va fer el ronsa i ningú em va ajudar), em van deixar marxar tranquil·lament i em van mobilitzar. És més, com que jo vaig tardar a presentar-me fent gestions d’aquestes, doncs de moment em volien castigar i em varen nomenar capità d’enginyers. Jo havia fet el servei a la brigada topogràfica d’enginyers com a soldat, perquè com que era estudiant d’arquitectura vaig poder entrar a la brigada, que era un cos privilegiat. I vaig acabar sent sergent, naturalment pel fet de ser estudiant d’arquitectura. Per tant, varen cridar tots els sergents de tal reserva, és a dir que pel fet de ser sergent em van fer anar abans a fer el servei militar cridat per l’Exèrcit. Llavors em van destinar a l’Exèrcit de l’Est, a la Secció de Fortificacions. De moment em varen enviar a Gandesa perquè jo fes uns plànols. Aleshores nosaltres encara teníem tot l’Aragó, arribàvem quasi fins a Saragossa. Llavors jo vaig fer el projecte i vaig començar les fortificacions del sector de Manresa, i em varen donar unes instruccions que va venir un general, que es deia Masquelet⁴, que ens va venir a explicar com es feien les fortificacions, com ho havíem de planejar tot allò, fer les pistes per poder anar als baluards que situaven a les muntanyes i jo dirigia juntament amb tres aparelladors que els havien nomenat tinents. I llavors teníem un exèrcit de gent llogada, és a dir, també llogàvem gent sense feina i els pagava les 10 pessetes diàries. Potser vaig tenir mil persones treballant, però un cop tot allò se’n va anar aigua avall i van passar l’Ebre,

⁴ Carlos Masquelet Lacaci

llavors em varen destinar a tallers de Manresa, l'Exèrcit de l'Est va situar el seu quarter general a Solsona i vaig anar a parar a Solsona. Llavors el tinent coronel d'allà, que es deia Martorell, que era un xicot jove que treballava a l'Ajuntament de Barcelona, que era un enginyer, però aquell era militar de carrera i era tinent coronel. I em va dir: "Escolta, Gudiol (érem amics, era molt més gran que jo, naturalment, jo llavors devia tenir 25 ó 26 anys), vols encarregar-te'n tu? perquè ara hem d'organitzar això dels enginyers aquí, vols encarregar-te tu dels tallers de Manresa?". Perquè està clar tots els tallers estaven *incautats* pels enginyers. I llavors jo vaig anar a Manresa i em sembla que llavors va ser en Rubiralta que em va presentar un seu amic i jo me'n vaig anar a viure a casa d'uns que eren drapaires a l'engròs (encara suposo que existeixen), una gent molt simpàtica. I vaig estar allà i vaig viure a casa d'ells, sense pagar res com a despesa. Jo els portava el meu racionament, que era important. Era una gent que no els faltava res perquè eren molt rics. I, està clar, el fet de tenir el cap de tallers de l'exèrcit d'enginyers a Manresa per a ells era una defensa i em sembla que m'hi va portar en Rubiralta. Llavors jo tenia tots els tallers de fusteria, tots els paletes de Manresa a les meves ordres, tota la *serreria* aquella d'allà baix vora el riu, era una *serreria* immensa. Doncs la *serreria* aquella també depenia de mi. Jo t'adverteixo que no hi hagués tornat mai més a Manresa.

“A Manresa fabricàvem barracons per a l'exèrcit. Li van posar el meu nom: ‘barracons Gudiol’”

«Jo vaig estar a Manresa molt temps. Me'n recordo que hi havia uns germans Ametlla, que tenien una gran fusteria i allà ens dedicàvem a la fabricació de barracons per a l'exèrcit. I llavors jo vaig fer uns projectes de barracons estàndard, que es poguessin muntar i desmuntar, que li van posar el meu nom “barracons Gudiol” i vàrem construir una quantitat de barracons d'aquests de fusta! Els fèiem a Casa l'Ametlla, que tenia el taller més gran. Els enviàvem cap a l'exèrcit. Era per establir quarters, eren com quarters. En realitat *vivendes*, que en un camió hi cabien les cobertes, les parets... (a més, era per anar a llocs freds, que es pogués estar confortable a dintre), i els llits i les lliteres.»

»Jo vaig fer una sèrie de projectes que donaven un resultat tremend. A mi sempre m'han agradat fer coses originals en qualsevol cosa que m'encarreguin i em varen fer molts. I jo estava a Manresa purament fent aquesta feina fins que vàrem marxar.»

La retirada, l'exili i l'esclat de la Segona Guerra Mundial

- Jo vaig marxar de Manresa cap a França. Va ser la retirada. Ens van fer estar una temporada a Ripoll, fortificant Ripoll. Imagina't. Era una bogeria. I després vam anar a Prats de Molló, tots al camp de concentració.
- Vostè també?
- I tant!
- Ara, que jo em vaig escapar. No hi vaig estar ni una hora. Jo em coneixia el Rosselló així! I tenia bons amics al Rosselló. És clar, el Rosselló és Catalunya. Per tant, jo havia anat a fotografiar tot el Rosselló. M'hi havia passat mesos allà. I tenia amics pertot arreu. És a dir, que em vaig refugiar en una casa, però sense diners, sense una pesseta, sense cap document, sense passaport ni sense res. Ara, a mi els qui em van ajudar van ser els americans. Jo havia estudiat als Estats Units durant un any. I, és clar, estava en relació amb tots... Jo tota la vida he estat en relació amb tots els historiadors d'art del món. De petit ja, a través de Mossèn Gudiol⁵, naturalment. I jo havia estat a París, ja de

⁵ Mossèn Josep Gudiol i Cunill era l'oncle de Josep Gudiol

molt jove. Havia estat a Anglaterra. I coneixia molta gent. I a París coneixia en Focillon⁶, que en aquell moment era el president del College de France; era com el president d'allò de l'Institut de las Españas que va fer en Franco, doncs era una imitació del College de France. Per tant, era un dels homes més importants i aquest em va fer donar papers de seguida. El vaig telefonar, m'hi va fer anar i em va donar uns papers de residència per a un mes, que havia d'anar renovant cada mes. Aleshores vaig estar allà treballant, fent fotografies per als americans, per a la Frick Library de Nova York, fent fotografies de l'art romànic francès. Em van enviar diners, em van comprar una màquina fotogràfica i en Focillon m'anava aconseguint permisos temporals per anar canviant de departament. Llavors va venir la guerra europea, que es va tirar sobre França, i hi van haver uns moments de perill tremends. Jo vaig marxar abans de la invasió alemanya, però vaig viure encara un mes de guerra a França.

Nomenat catedràtic de la Universitat de Nova York. Intervenció de Ramon Serrano Súñer

«Llavors jo vaig escriure ràpidament als Estats Units, als meus amics americans, i em varen nomenar catedràtic a la Universitat de Nova York. Llavors amb aquest paper de catedràtic me'n vaig anar a l'ambaixada espanyola. Hi havia el Lequerica⁷ d'ambaixador i aquest, davant aquell paper que [acreditava que] jo tenia un nomenament de catedràtic de la Universitat de Nova York, però no podia anar-hi perquè no tenia passaport... Li vaig dir: "Jo he vingut aquí a França, refugiat, expulsat però amb el govern roig", li vaig explicar. Diu: "Sí, sí, està clar el cas de vostè... el que passa és que ens interessa molt que espanyols vagin a treballar als Estats Units en llocs de responsabilitat. Sap què? Jo telefonaré a en Serrano Súñer⁸". I el va telefonar davant meu, al Serrano Súñer, que jo ni sabia qui era perquè no n'havia sentit a parlar mai. Després vaig saber qui era Serrano Súñer. I l'altre li va dir: "Sí, home, sí, doni-li passaport. Si el demanen els americans, sigui qui sigui, home, que vagi als Estats Units a treballar". I em va donar un passaport l'endemà. Em vaig anar a embarcar a Itàlia cap als Estats Units i vaig estar dos anys als Estats Units de professor a la Universitat.»

"Em van treure el títol d'arquitecte 'a perpetuidad por rojo'"

«Llavors vaig tornar. I quan vaig arribar aquí els arquitectes em van treure el títol d'arquitecte "*a perpetuidad por rojo*". Al cap de dos anys de la guerra! I ara, veus, no sóc arquitecte... Bé, sí que ho sóc perquè m'han tornat el títol (me'l van tornar al cap de 10 anys), però no l'he fet servir mai més. I ara resulta que estem asseguts de costat, a l'Acadèmia de Belles Arts d'aquí a Barcelona, amb el que em va treure el títol, el que era president del Col·legi, el que va proposar el meu nom entre els qui s'havia d'expulsar. Però, fixa't tu quina gent va anar a triar: el títol "*a perpetuidad*" només ens el van prendre a tres arquitectes. Ara imagina't la tírria que m'havien de tenir a mi, jo que era una persona insignificant. L'hi van treure a Puig i Cadafalch, a [Josep Lluís] Sert i a mi.»

⁶ Henri Focillon

⁷ José Félix de Lequerica Erquiza

⁸ Ramón Serrano Súñer. Ministre d'Interior, Governació i Afers exteriors de diferents governs del general Francisco Franco. Cunyat de Carmen Polo, esposa de Franco.

Josep Lluís Sert era el president de la Societat Internacional d'Arquitectes (que incloïa Espanya) i Espanya no li tornava el títol d'arquitecte

«A en Sert encara no l'hi han tornat mai. Però ell ve aquí, fa d'arquitecte i ningú li diu res. Ningú s'atreveix. Home, amb el Sert, amb qui després ens vam trobar als Estats Units (perquè ell també va venir als Estats Units), el primer que van fer allà va ser nomenar-lo professor de l'Escola d'Arquitectura de Harvard. I després el van fer president de la Societat Internacional d'Arquitectes. És a dir, quan aquí no li van voler tornar el títol ell era president de la Societat d'Arquitectes, incloent Espanya. Per tant, era el president dels espanyols, també, sense ser arquitecte.»

“Sóc catalanista de debò, però els de Madrid ens donen cinquanta mil voltes”

«Els castellans no són tan bèsties com nosaltres. A Madrid un es posa més d'acord amb la gent que no pas aquí a Barcelona. Jo sóc catalanista de debò, però he de reconèixer que els de Madrid ens donen cinquanta mil voltes. Són més intel·ligents, són més patriotes, són capaços de fer una guerra per defensar el seu punt de vista. En canvi, aquí tothom... amagat a sota el llit. I tornarà a passar el mateix... No hi haurà ningú que planti cara. Aquí no va sortir ningú a plantar cara. Sembla que la quantitat de gent conservadora i de dretes i –diguem- republicans, però republicans conscients, que no havien deixat governar per quatre assassins de la FAI... És això. Ningú no es va atrevir a planta cara.»

»L'altre dia vam veure al Congrés un senyor amb bigotis⁹ i amb quatre guàrdies civils va tenir tot el dia tots els diputats estesos a terra.»

“Lluís Rubiralta era un manresà de cor”

«Ell era un home de bona fe, era una excel·lent persona i, a més, tenia un interès verdader. Era l'únic de Manresa que tenia una verdadera afició per aquestes coses. Per tant, una persona que es posi davant d'una cosa així salva moltes coses. Perquè jo el coneixia molt, el Rubiralta. Ens coneixíem d'abans, de molts anys. Perquè ell es va casar amb una filla d'en Colomines¹⁰. I amb en Colomines érem íntims amics. Jo em dedicava molt, quan era jove, a la prehistòria. I per això em varen encarregar, quan vaig acabar la carrera d'arquitecte, el Museu d'Arqueologia de Barcelona. És fet meu. Me'l va encarregar en Bosch Gimpera.»

»Naturalment, tothom que escriu unes memòries es posa de protagonista. Probablement ho va ser, perquè era l'únic de Manresa que tenia una autèntica passió per aquestes coses. Per tant, a mi no m'estranya gens que fos en Rubiralta el que ho salvés. A més, en Rubiralta tenia una pràctica tremenda. Havia treballat molt amb el seu sogre, en Colomines, que era un altre entusiasta catalanista a ultrança. Ell ja va viure amb aquest home. I aquest era un catalanista entusiasta i exaltat, inclús. Separatista, vaja... I en Rubiralta, que era un home molt pacífic de caràcter, el qui l'exaltava era en Colomines. Ara, ell era un manresà de cor. Tot el que digui ell de bona fe és veritat, perquè era un manresà de bona fe.»

⁹ Es refereix a l'entrada d'Antonio Tejero al Congrés de Diputats. L'entrevista a Josep Gudiol es va fer tres mesos i mig després del 23 de febrer de 1981, data de l'intent de cop d'estat.

¹⁰ Josep Colomines i Roca

“Aquest país durant un mes va ser el caos absolut”

«És inimaginable, perquè era una cosa tan caòtica aquest país. Va durar un mes que va ser el caos absolut. Després es va anar regularitzant perquè la gent s'acostuma a viure, fins i tot, sota l'aigua si els deixes, però en realitat tota la guerra es va viure dintre d'un caos.»

“Les pintures de Sixena, del segle XIII, les vaig fotografiar 2 mesos abans que fossin destruïdes”

«Perquè era una excitació tan gran i era un problema tan paorós que costava acostumar-se a veure que havien cremat una cosa que sabies que existia. Jo recordo la impressió que em va fer a mi el veure les pintures de Sixena cremades. Sixena és un monestir de l'Aragó que tenia una sala gran, capitular, tota pintada del segle XIII, que semblava acabada de pintar. Aquí tinc totes les fotografies. Jo hi havia anat precisament dos mesos abans de la guerra a fotografiar-ho tot. I tinc tres o quatre-centes fotografies.»

La destrucció de la catedral de Vic i de Santa Maria del Mar

«Tot el que no es va cremar els primers dies es va salvar. Va ser el primer mes que va ser terrible, sobretot els primers dies. Aquí a Barcelona van cremar totes les esglésies, o quasi totes, en dos dies. Dos dies justos. A Vic varen destruir la catedral en unes hores. Ara, això és impossible que no anés dirigit per algú que en sabés molt. Potser m'equivoco, però per mi els russos havien enviat gent aquí, tècnics de destrucció, perquè, escolta, tota aquesta gent que intervenia en això... A Vic era tan ben feta la destrucció que no pot ser casual. Amb quatre bombes ben posades varen ensorrar tota la volta de la catedral. Ara, es necessitava saber-ne molt, ser un bon arquitecte i saber col·locar les bombes molt bé perquè es va ensorrar tot. Aquí a Santa Maria del Mar van destruir tots els altars en menys de dues hores. Aquí, en realitat, es va destruir quasi tot el primer dia. Entre el primer dia i el segon.»

Data de l'entrevista: 10/6/1981

Preguntes: Joaquim Aloy

Web “El salvament de la Seu de Manresa, l'any 1936”

www.memoria.cat/laseu